

עיר בלילה

אני יושב על הבר ולוגם דראמבווי עם שתי קוביות קרח. המתיקות החרירה והדבשית מחממת את הוושט ואת קנה הנשימה. זוגות חולפים מעבר לשמשה. חלקם חבוקים בתנועות של שמחה, אחרים אוחזים ידיים או פוסעים זה בצד זה שקועים בשיחה. אני יושב ומסתכל באסטיקה של הבקבוקים המסודרים מאחורי הדלפק. חגיגה של צורות, תוויות, צבעים, החזרי אור. הלילה חוגג את קיומו, חג מסביב לצירו ולאנשים שהוא אוסף אל חיקו. דומה שהאהבה מניעה את הכל קדימה. אני יושב בתוך ההמולה הזאת, בועת תשוקה פועמת בין אורות גבוהים, בשוליהן של גלקסיות מהבהבות. רותח וקופא חליפות, לוגם נוזל מתוק כדי לשכוח את כל טעמי הקיום האחרים.

פיסת אש, ערש געגועים

ציפי שחרור: לאונרד כהן שר לה, הקיבוץ המאוחד 2014, 62 עמ'

קובץ שיריה החדש של ציפי שחרור "לאונרד כהן שר לה" הוא ספר כובש ומפעים באמירה השירית הנועזת ובפיגורטיביות המפתיעה. שורות שלמות נגעזות כך ואינן מרפות. הספר חובק את אובדן האם, את דמות האשה בנפתולי קיומה, אהבה מפוכחת, שירים ארספואטיים, שירים אורבניים על תל אביב, ניו יורק, הודו, ארצות הצפון ועוד. ולמרות הרדיוס המתרחב, כל החושים מחוברים לנקודה מרכזית אחת, שהיא אני חוֹהָה ונוכח מאוד. בשירי הספר שר לאונרד כהן לדמות הנשית, שפעם היא ילדה ופעם אשה ואם בקשר סימביוטי. הוא משכך הכאב לגוף ולנפש. הוא תאוות החיים, ואם תרצו, מתג האור שהיד נשלחת אליו בחשכה. Dance me to the end of love הוא שר לאם שאהבה לרקוד ולהתחבר לחיים ומותה הוא חומר הבערה בשירי הפרידה החזקים הפותחים את הספר. פס הקול שלו הוא ערש געגועים שעליו מניחה המשוררת את מילותיה. "עכשיו כל שנותי: אמי, כוס חלב וכוכבים/ שהיא מניחה בכף ידי בריוק על קו הלב". ובהסתלקותה - "לבד אני וקורת עכשיו את חיי".

אלה שירי פרידת עולמים המשחזרים אהבת אין קץ השוברת כל מחיצה ונקייה מקונפליקט או יחס אמביוולנטי באשר לחוויה הבינ-דורית (נדמה לי שקונפליקט כזה קיים רק ביחס לאב בשיר העוסק במקום קבורתו).

אין קשה מללכוד במילים מוות ואובדן. ובאין דרך אחרת, המשוררת כמו מבקשת לחבוק את תהליך האובדן ולהחיות זיכרון מן העבר העומד בניגוד מוחלט למצב העכשווי. ברגע מסוים נתפס אצלה מות אמה כמצב הפיך: "סייע לי באבלי, אני מפצירה כך לשוב בפיוס/ תראי איזו יתמות גוהרת פתאום מעלי/ כמו חיה אנושה ואכזלת פנים".

גבישי שיר צלולים שכתרתם "רסיסי בית" נעים כולם על הציר האחד של "אמי נולדת ממני לחיות", וגלגולה של האם בתינוקת עוברית המגיחה מתוכה הוא ביטוי להפגמת דמותה של הנפש הקרובה לה ביותר: "שאר המרץ שלא סוער בגרון לופת שנת ינקות/ עד כלות שנותיה בשק שלייתי". הקשר הסימביוטי מועצם בכך שהאם והבת מתחלפות מדי פעם בתפקידיהן, באופן המזכיר את שיריה של רחל חלפי בספרה "תמונה של אמה וילדה", המנציח באומץ ובפתיחות פרידה ממושכת מן האם. מצד אחד מבקשת הבת לחזק געגוע ולהתכרבל בזיכרון המלטף של הילדות בחיק האימה, ומאידך מקנן בה רצון חזק לא פחות להפוך לדמות אימהית ומגוננת לאמה הסובלת.

בשירי 'שולמית' של שחרור, האם הצעירה והנמרצת מזרחת את צעדי בתה הקטנה; לקראת סוף חייה היא הנשרכת אחריה. וביום-יום "היא שבה ונלפתת בגעגועי לידתי", שלא רק פוערים חלל ריק אלא גם מקבלים חיזוק בדימוי האותנטי של קשת ברזל מעוכה על החוזה, שתוכו "עוגן חבול". הזיכרון מגורה באמצעות החושים: ריחות הכמון הבצק בתנור, טעם ריבה מעשה ידי האם וקולה הצלול בחלום, הנענה בקולה של הבת. במעגל של לידה-מוות-לידה האם כמו נולדת מחדש בשירים הנכתבים עליה.

הספר נע בין גוונים שונים - מאחיזה עיקשת בחיים ובהאבה לתחושת ברידות, געגוע וארולת יד. "כך החיים", מסכמת המשוררת, "שביל חלב מבעבע מן

הפטמות/ והדם הניגר מהלשון עד ירכתיים כמו דם נידה". הספר נפתח באמירה שירית צלולה ונחרצת: "מוכת ירח באפלת תחתיות אני גורדת מילים/ לברוא מהן אשה חדשה מופרדת מעברה/ עשויה חוטי גשם מטהורים". אבל מאוחר יותר, כשתתמקד בדמות האשה החושנית ש"טיפת דם על לשונה", היא גם תחוש כעלה נידף, נטולת ערגה, ותודה כי "מוטב אינאיש" ובלבד לא מועקתו, וכי "מאז שהאפילה דמותך יש לי חג". אין ספק שהמעברים הקיצוניים בין מצבים הלכתי רוח הם חלק ממורכבותה של הדמות הנשית בשירת שחרור.

אחד מקצוות הקשת של האהבה הוא קללת הזמן החלה עליה, שביטוייה כאן במרדרי הזקנה, בעיקר של הגבר. מהשיר 'אלמנת השכן', למשל, עולה יחס מכמיר ולעגני כאחד כלפי דוד המלך, שירכיה של אבישג כבר "אינן מפשירות את הגוף הכלוא בעלבון הזקנה". ואגב, ההתבוננות במלך הזקן מזכירה התבוננות דומה בשיר אחר 'איש זקן ישן על ספסל', שהופיע בספרה "עונה שנייה לאהבה".

לאהבה בשירי ציפי שחרור היבט מתעתע הורסני. היא מגביהה עלי שררה/ זדונית/ קמוצת יד". ובכל זאת מייעצת המשוררת לאופליה ש"מוטב המים הממות על פני כתונת משוגעים" ומות אהבתה. אבל כבר נאמר שהזיכרון מהאהבה מאריך ימים יותר מן האהבה. האם יש משהו מנחם בכך שהאהבה המייסרת בנוכחותה

ובחסרונה מוצאת לבסוף את ביטויה בשיר ובעצם הופכת סינטימית לשידה? המשוררת מודה בכך ש"כל האהבה היתה שירה שדחסנו/ לתוך המיטה.../ היתה זו שירה עיוורת", מכיוון שבהווה היא כבר "מפוכחת אהבה". השיר עצמו הוא מעשה אהבה אינטנסיבי הנתון בין קצוות של רגשות מוקצנים וסותרים, כשהדוברת רוקחת מחדש מילים, מעניקה להן ישות חיה ודינמית ורוממת אותן לצרכיה. השירים הארספואטיים שופעי פיגורטיביות ארוטית: "כשיהלום נשלף מבין ירכי/ אני מוחה בלי פילטר/ עגבותי חרוות זו לזו/ באהבה פואטית".

וכמו בספריה הקודמים, מי ששמה המלא טבוע במהות הציפורית, אינה מתנתקת ממטפורת הציפור, שצלה מוסיף ללוותה בהשתמעויות שונות, אם כמשאת נפש ואם כאיום אכזרי. היא כותבת על "בכי הציפורים הכלואות", קוראת ציפורים למרד, חולמת להיות "ציפור פלדה, ציפור אלחלד". עקבות שירי הידוע של לאונרד כהן "ציפור על תיל" עולים משיר המחאה המצמרר שלה "עורבים": "היא יונה תמה עיומה, נוצותיה סוככות בתיל/ העורבים נחתים/ כזה אחר זה לחרוץ גופה/ בוכרותם".

בין מגוון ההגדרות של הזהות ודמותה של המשוררת - "ציפור חלומה", "שודדת דרכים חרופה/גדודה, רדופת כנפיים", "אשה מאובקת עננים", "ילדה פרועה", "ילדה מורדת", לוקחת נשימות במסע אחר להודו וגם אשה המתמכרת למחיקת הג'אז של צ'רלי פרקר ולקולה של בילי הולדיי - הזמרת השחורה מהארלם שהלבישה על המוזיקה שלו את קולה המיוחד ועברו שחרור היא "זיכרון מגרה חודם".

השיר 'תיקון' החותם את הספר הוא בגדר משאלה שלא תתגשם, ובתור שכזו היא עזקה אינסופית שכתובתה היא כל מקום בעולם שאליו תגיע.

